

Dmytro Tovmash

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-4576-0703>

e-mail: tovmash@knu.ua

Fedir Vlasenko

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-5272-9018>

e-mail: vlasenkof@ukr.net

Evheniia Levcheniuk

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-0361-6455>

e-mail: levchenyuk@knu.ua

**THE ESSENCE OF WEALTH IN BUSINESS CULTURE:
A SOCIO-PHILOSOPHICAL ANALYSIS**

Abstract

On the basis of socio-philosophical and organizational anthropological controversy, the position of understanding and purposeful achievement of the phenomenon of wealth through social practices is considered and constructed. The generic connections of the concept within the continuum of wealth – poverty are analyzed. There are two levels of wealth research, namely personal and organizational.

In the modern Ukrainian information environment, various kinds of myths-traps constantly dominate, which distort the worldview of citizens regarding the understanding of the phenomenon and ways to achieve wealth. Abstract forms of thinking are associated with the further distortion of the social practices and business culture of our society, generating «chimeras of rapid enrichment» and «ideals of a rich life» in a consumer society. Radical hedonism, selfishness and cynicism are presented in the sense of the obligatory modes of existence of modern man, who strives to gain wealth and become happy.

There is a radical simulation and substitution of the essences of human existence. Conceptual and categorical analysis of «poverty – wealth» is carried out, using systemic, integral, linguistic and descriptive approaches.

Key words: wealth, poverty, success, business culture.

Товмаш Дмитро Анатолійович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-4576-0703>

e-mail: tovmash@knu.ua

Власенко Федір Павлович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-5272-9018>

e-mail: vlasenkof@ukr.net

Левченко Євгенія Вікторівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-0361-6455>

e-mail: levchenyuk@knu.ua

**СУТНІСТЬ БАГАТСТВА В БІЗНЕС-КУЛЬТУРІ:
СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ**

Резюме

На основі соціально-філософської та організаційної антропологічної полеміки розглянуто та сконструйовано позицію розуміння й ціле-спрямованого досягнення людиною феномену багатства через соціальні практики. Проаналізовано родові зв'язки поняття в межах континууму багатство — бідність. Розглянуто два рівні дослідження досягнення багатства, а саме: особистісний та організаційний. У сучасному українському інформаційному середовищі постійно домінують різного роду міфи-пастки, які спотворюють світоглядну позицію громадян щодо розуміння феномену багатства та шляхів його досягнення. Абстрактні форми мислення пов'язані з подальшим спотворенням соціальної практики та бізнес-культури нашого суспільства, породжуючи «химери швидкого збагачення» та «ідеали багатого життя» в суспільстві споживання. Радикальний гедонізм, егоїзм та цинізм подаються у сенсі обов'язкових модусів буття сучасної людини, яка прагне через статки стати щасливою. Констатовано, що сьогодні

відбувається радикальна симуляція та підміна сутностей людського існування. Здійснено понятійно-категоріальний аналіз «бідність — багатство», використовуючи системний, інтегральний, лінгвістичний та дескриптивний підходи.

Ключові слова: багатство, бідність, успіх, бізнес-культура.

Вступ

З виникненням транснаціональних корпорацій ми отримали явище глобалізації, що породила глобальну культуру. Остання через засоби масового розповсюдження здійснює локальні трансформації в сучасному українському суспільстві. Одним із джерел таких трансформацій є міжнародний бізнес. Через взаємодію політичних й ділових кіл суспільства відбувається трансформація нашого законодавства, освіти, виробничих процесів, переконань та поглядів на майбутнє. Особливе місце в цьому процесі посідає розуміння змісту та сутності тих понять і процесів соціальної практики, що нам «нав'язливо даруються» глобальними експортерами або ж продукуються засобами масової комунікації. Ділова культура українського суспільства характеризується відкритістю до всього нового та чужого, «інноваційного», що пояснюється короткою еволюцією державності та бажанням виразитися за рахунок здобутків інших розвинених країн. Цивілізаційна ідентичність, згідно американського дослідника С. Гантінгтона, сьогодні стає основою світової політики, а лінії розлому між цивілізаціями стануть майбутніми фронтами [1]. За таких умов українське суспільство перебуває у процесі постійної взаємодії з трьома різними сучасними цивілізаціями — Західною, Східною та Православно-слав'янською. С. Гантінгтон переконливо доводить, що спроби Заходу поширити свої цінності: демократію і лібералізм — як загальнолюдські, зберегти військову перевагу і затвердити свої економічні інтереси наштовхуються на опір інших національних пріоритетів.

Наприклад, в українській діловій культурі ми помічаємо активний процес взаємовпливу різних концептів «успіху», «удачі», «багатства» та «бідності» і різноманітного трактування їх смислів залежно від соціокультурного контексту, стратегій окремих еліт, масової свідомості тощо. На думку американського соціолога та футуролога Е. Тоффлера «революційне багатство Третьої хвилі все більше залежить від знання, а економіка виявляється поставленою на місце — як частина більш всеосяжної системи, що висуває знову на передній план культурну ідентичність, релігію і мораль» [2, с. 558].

Аналіз сучасних динамічних змін в бізнес-культурі та намагання означити майбутні тренди багатства, на нашу думку, не можливо зробити без детального та системного бачення сутності феноменів багатства та бідності. В якості методологічного інструментарію дослідження будуть

слугувати системний, інтегральний, лінгвістичний та дескриптивний підходи. Осмислення цілісності бізнес-культури українського суспільства та розуміння соціальних практик досягнення багатства — це перший крок до визначення вектора розвитку національної культури, прогнозування майбутніх суспільних трансформацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У науковій літературі існують різні підходи до пояснення сутності багатства та бідності. Це, зокрема, дослідження феномену багатства та бідності, представлені працями О. Амінової, С. Мельниченко, В. Литкіної, М. Маякова, Н. Павленко, Р. Рибаківа, Н. Чулкіної, Н. Кольцової та ін. Соціально-економічні дослідження ділової культури представлені роботами С. Гантінгтона, Е. Тоффлера, О. Сілантьєва, Р. Мухи, О. Маркозової, В. Дубицької та інших.

Проблема бізнес-культури, її ролі і значення у створенні та продукуванні суспільного багатства в українському суспільстві на сьогодні є мало дослідженою. Це пов'язано з трансформаційними тенденціями сучасної ділової культури України та новими соціальними практиками, які потребують теоретичного й практичного означення.

Метою даної статті є соціально-філософська рефлексія сутності багатства в бізнес-культурі.

Результати дослідження

Зміни, що відбуваються сьогодні, пов'язані з пошуком нових форм культурної ідентичності. Особливим об'єктом пошуку стає соціально-економічна сфера, що має базисне значення для кожного суспільства. Перехід до ринкової економіки та вихід на міжнародні ринки не могли залишити українців в ментальному плані незмінними. На переконання української дослідниці О. Маркозової, «веселі, безневинні на перший погляд рекламні ролики, насправді формують новий «генетичний» код суспільства, змінюючи ядро культури і формуючи суспільство споживання, в якому головними критеріями життєвого успіху людини є тільки матеріальні цінності» [3, с. 179]. В Україні за 30 років незалежності сформувалася особлива ділова культура, що перебуває в інтелектуальному пошуку своєї ціннісної самовизначеності.

На нашу думку дослідження феномену багатства неможливе без розгляду його протилежності — бідності. Багатство є головною метою кожного суспільства, до якої прагнуть, а бідність є реальністю буття, від якої всі прагнуть втекти різними шляхами. Пізнання сутності цих феноменів дозволить створити сучасні конструктивні соціальні практики досягнення багатства. Для визначення цих двох понять звернемось до енциклопедичної літератури. При цьому потрібно зазначити, що у вітчизняній філософській енци-

клопедичній літературі відсутні чіткі дефініції даних понять, що свідчить про відсутність фундаментальних досліджень вказаних феноменів.

Наприклад, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Т. Бусела багатство визначається як «1. Велике майно, цінності, гроші; достаток усього, розкіш; протилежність бідності. 2. Сукупність матеріальних цінностей (про надра землі, тваринний і рослинний світ). 3. Велика кількість, багатоманітність» [4].

Поняття «бідність» в словниках зустрічається ще рідше, поодиноке визначення вказаного концепту знаходимо у словнику української мови за редакцією І. Білодіда: «Бідність — це матеріальна незабезпеченість, нестатки, брак засобів для існування, убогість» [5]. Не вдаючись до лінгвістичного аналізу понять «багатство» і «бідність», спробуємо зробити соціально-філософське узагальнення відповідних смислів. У межах сучасного соціально-економічного і деякою мірою філософського дискурсу цікавим видається дослідження вітчизняного вченого О. Сілантьєва, який розглядає «соціальну форму багатства» та визначає її як опрідметнені в матеріальних або нематеріальних благах вигоди та можливості, що є результатом виробничих і невиробничих відносин у суспільстві; ефект нагромадження людського та культурного капіталів; формування соціально-економічної та інституційної інфраструктури соціуму [6, с. 20].

Хоча соціальне багатство можна виділи в окрему форму в структурі всього багатства суспільства, однак воно, на думку дослідника, не може існувати відірвано від інших форм багатства. Цінність соціального багатства проявляється лише у процесі взаємодії з іншими формами багатства (капіталів) як ресурсу отримання додаткового блага, переважно завдяки зростанню рівня координації в суспільстві, зменшенню рівня трансакційних витрат, збільшенню суспільної ефективності та розвитку творчих здібностей людей, що стає запорукою розвитку національних систем та світової системи організації людського життя в цілому [6, с. 20].

У наведеному концептуальному баченні ототожнюється поняття «багатство» та «капітал», вказується на існування частини якогось цілого. Під останнім розуміється багатство суспільства. На наш погляд, сутність суспільного, індивідуального багатства та загалом багатства як соціокультурного феномена має спільні кореляції, що окреслює деяку єдність, але містить різні форми прояву.

У цьому контексті російська дослідниця В. Литкіна розглядає багатство і бідність в первинному своєму вираженні як щось суто об'єктивне, а саме — зовнішні умови життя, кращі або гірші. Авторка зазначає, що «багатство і бідність — знаки самої життєздатності індивідуума, його сили або слабкості, автономності чи залежності, його значущості як живої істоти. На даній стадії багатство цінне не саме по собі, а в тому сенсі, що воно захищає, забезпечує, збагачує і зміцнює абсолютну цінність людства,

індивідуального буття і життя людства. В основі прагнення до багатства, як і прагнення до чесноти і альтруїзму, одне — інстинкт життя, тобто щось імморальне» [7, с. 199].

Вітчизняна дослідниця О. Амінова під поняттям багатства розуміє широкий спектр різнорідних явищ, зокрема, таких як надлишок матеріальних благ, національних надбань, характеристики внутрішнього світу людини, її досвіду, багажу знань тощо. Проте слід пам'ятати, вказує авторка, що поняття багатства є «комплексним та означає такий стан духовного і тілесного існування людини, коли подоланий стан невизначеності, хаосу, нестатку у чомусь, тобто бідності, реалізована стабільність, захищеність, впевненість у завтрашньому дні. Досягнення багатства, вміння людини бути багатою полягає у щоденній праці над собою, у діяльності на обраному професійному полі, у спілкуванні з іншими» [8, с. 184].

Цікаве тлумаченням концепту «бідність», на нашу думку, пропонує російський дослідник Р. Рибаків, який вказує на те, що бідність проявляється все більше не тільки як матеріальна, але як духовна складова життєвого світу людини. Субстанціональна природа бідності виявляється в системі цінностей і домінуючих інтересів та цілей, виступає як індивідуальна, між індивідуальна та надіндивідуальна [9, с. 3].

Бідна, як і багата людина, доводить В. Литкіна, досить добре обізнана в тому, що існують речі, які важливіші за гроші, але без них цих речей не придбаєш. Гроші не мають значення, поки вони у нас є. Без матеріальної їжі неможливо пробитися, долучитися і до їжі духовної, до вищих цінностей. Було б наївно зводити бідність до якої-небудь однієї причини. Бідність може бути результатом пасивності і ліні, асоціальності, свідомого аскетизму і власної філософії, праці без особливого доходу, невезіння, відсутності дозвілля, яке можна було б використовувати для власної освіти і духовного розвитку і т. п. Багато що залежить від місця народження, оточення і епохи. Зосередження основних багатств в одних руках, робить масу людей біднішими. Найчастіше багатим просто не потрібні творчі і духовно розвинені бідняки, потенційні баламути; їм потрібні «раби», що частково вигідно і самим біднякам. Вимушений аскетизм бідних має два результати: 1) відчай з отупінням або озлобленням; 2) наперекір всьому, погляд у свій внутрішній світ, саморозвиток і творчість, в міру сил, талантів і можливостей [7, с. 202].

Соціально-філософський аналіз бідності, на думку О. Амінової, дає змогу «поглянути на людину крізь призму всієї її екзистенції. Бідність можна визначити як нестачу в чомусь, соціальну невизначеність, незадоволеність, невлаштованість, нереалізованість, нестабільність, острах за майбутнє. Бідність та багатство — два взаємопов'язані поняття, діалектика зв'язок між якими лежить в суперечливих соціальних відносинах.

Бідність та багатство є невід'ємними атрибутами соціального, системами самоусвідомлення та зовнішньої суспільної оцінки» [8, с. 188].

Концептуальне визначення сутності бідності, на наш погляд, вдало формулює Р. Рибаків: «Бідність як соціальний феномен є такий стан соціальності, протилежний багатству, який призводить до позбавлення цілісності, повноти буття людини і виявляється функціонально деструктивним у всіх сферах життєдіяльності суспільства і життєвого світу людини» [9, с. 7].

Отже, якщо слідувати логіці автора, багатство як соціальний феномен — це такий стан соціальності, протилежний бідності, який з необхідністю призводить до цілісності, повноти буття людини і виявляється функціонально конструктивним в усіх сферах життєдіяльності людини і суспільства. Відтак, багатство і бідність є явищами соціального буття та складають єдність протилежностей. Кожному суспільству притаманне неповторне соціальне буття, що виражається через соціальні практики своїх членів та відбуваються в континуумі «багатство-бідність». Тоді багатство — це частина єдності континууму, що виражає зростаючу кількісно-якісну складову стану розвитку суб'єкта соціальних практик та вказує на ціннісний вектор спрямування короткотривалої та довготривалої перспектив розквіту. Бідність — це частина єдності континууму, що виражає спадаючу кількісно-якісну складову стану розвитку суб'єкта соціальних практик та вказує на ціннісний вектор спрямування до занепаду.

Продовження пошуків взаємозв'язків феномену багатства та соціальних практик його досягнення, ми зустрічаємо в оригінальній позиції російського дослідника М. Маякова, який критикує лише матеріалістичний підхід до розуміння багатства. Як виявляється, пише дослідник, гедонізація і раціоналізація людської діяльності, будь то нормотворчість або господарювання, політика або міжособистісні взаємини, не ведуть до розширеного відтворення людського багатства, а лише збільшують речовинний, артефактний його компоненти. Справжнім же людським багатством виступає саме людська творчість, яку можна і потрібно розглядати як вищу форму людської діяльності. Однак здатність до соціальної творчості як творінню нового, досконалішого, якіснішого, кориснішого, ціннісного не виникає сама собою. Вона має трудову природу і актуалізується тільки в процесі діяльності. Це пояснюється тим, що соціальна творчість являє собою, по суті, організацію дій, зусиль, вчинків особистості, націлених на самовідтворення, на актуалізацію її потенціалу, на капіталізацію тих знань, навичок і умінь, за допомогою яких вона забезпечує задоволення своїх об'єктивних інтересів [10, с. 3–4].

Отже, досягнення багатства є результатом складної системи організації дій, що складається в трудову діяльність у творенні нового, що й допомагає особистості реалізувати власний потенціал. Виникає лише питання чи всі здатні та можуть «творити нове» і яким має бути зміст цього

«нового», щоб воно відповідало поняттю суспільного блага? Для відповіді на це питання потрібно означити поняття вдачі та успіху як деяких критеріїв результативності процесу творіння. Адже результат може бути як позитивним — успіх, так і негативним — поразка. Всі вияви результату будуть належати людині, яка ставила мету та діяла, або ж відмовилась від активної позиції та занурилась в бездіяльність і — отримала закономірний результат. Через активну позицію та прагнення до позитивного результату не завжди гарантовано досягається багатство, але говорити тут про невдачу ми не можемо. Тимчасовий програш на шляху до мети вказує лише на потребу у корекції методів, способів та підходів для подальшого руху і лише постійне та активне начало людини здатне знову і знову прагнути до досягнення поставленої мети, що й вказує на ознаку набуття особистістю здатності до успішності.

Слова «удача» і «успіх» часто вживаються як синоніми. Проте їх походження зовсім різне. Слово удача утворене від давньоруського «удати», тобто «передати, вручити», від кореня «дати» з префіксом «у/в» що вказує на досягнення результату (як «бити — убити», «рвати — урвати»). Однокореневі із «удачею» слово «удалий» в сучасній мові має значення «сміливий, відважний», що мало значення «вдало вийти, бути добре зробленим» [11, с. 19].

Тобто, удача є об'єктивною характеристикою, що складає суму показників та вказує на потенційну величину наявного буття. Основна задача особистості відносно удачі — це використовувати цей потенціал та забезпечити йому довготривале існування. Але ж ми також бачимо, що удача може належати в тій чи іншій мірі всім людям, які здатні бачити наявний потенціал в собі та набуті навичок щоб використати його в процесі життєдіяльності, інакше він залишається недосяжним. За таких умов, на думку О. Маркозової, «значно підвищується роль внутрішнього потенціалу особистості, зокрема її освітнього капіталу, за допомогою якого індивід може ефективно протистояти надлишковим інформаційним потокам у процесі формування цілей та осмислення шляхів досягнення життєвого успіху. І навпаки: відсутність самостійного та критичного контролю за кількісними і якісними характеристиками інформації, що здатна переосмислити людина, може призвести її не до розвитку та досягнення життєвого успіху, а до значних психологічних і фізичних втрат» [3, с. 177].

Поняття «успіх» походить від давньоруського слова — «поспих», що означало «ревну працю, поспішність». Так що успіх — це аж ніяк не везіння, це перемога в нелегкій боротьбі [11, с. 19].

Сьогодні суспільство вже готове визнати, що будь-хто, навіть бідна людина, може вважатися успішним, бо гонитва за кар'єрою, грошима, статками змучила всіх. У період доби модерну головним гаслом було «збагачуйтесь», а основним фреймом — «помри, але стань багатим і успішним»,

тим паче, що в протестантизмі і католицизмі наявність багатства у людини розглядається не тільки як успіх, а й як обраність. І всі мріяли зробити кар'єру та збагатитися за будь-яку ціну. На жаль, очікування більшості громадян не справдилися і в реальності бідність наступає по всьому світу. Навіть для того, аби увійти у середні прошарки суспільства, треба неабияк «боротися за життя». Можна сказати, що суспільство стомилося від такої боротьби, воно розчароване [12, с. 240].

Основою цього розчарування, на нашу думку, стало ототожнення понять «удача» та «успіх», прагнення швидко досягнути омріяних статків ціною малих затрат. У результаті маємо багато різноспрямованих хаотичних дій людей, що маніпулятивно підігріваються закликами до успіху транснаціональними корпораціями (ТНК) через побудову мережевого маркетингу. В українському суспільстві успіх почали ототожнювати з «пронирливістю», тобто здатністю людини влаштовувати свої особисті справи з користю лише для себе, з додаванням цинізму та розрахунку — це оформилось в шахрайство і набуло деструктивних форм для суспільства.

В умовах постмодерну розшарування суспільства на соціальні групи, поділ на багатих і бідних, на тих, хто може собі дозволити якісний відпочинок, освіту чи лікування, і тих, хто не може розв'язати навіть нагальні життєві проблеми, нікуди не зник. Тому в умовах постмодерну формула «злидар = невдаха» стає більш завуальованою новими фреймами «живи як забажаєш» [12, с. 241].

Особливою проблемою є поява «нових бідних», тобто кваліфікованих фахівців, які не мають роботи або отримують занижену заробітну плату. Комплексний аналіз проблеми «нових бідних» свідчить, що її вирішення слід шукати в системі складних детермінованих зв'язків економічних, соціальних, політичних явищ і процесів розвитку людини та суспільства, цінностей і ціннісних установок як особистості, так і різних соціальних груп і суспільства в цілому [9, с. 4].

Пропоновані постмодернізмом фрейми успіху людини, які дозволяють тлумачити будь-який спосіб життя як правильний і успішний, в цілому влаштовують українців. Але, на жаль, під впливом цих ідеологем, трансльованих через ЗМІ, у громадян України формується не стільки активна життєва позиція, спрямована на самореалізацію через досягнення успіху, скільки відчуття безнадійності та непотрібності щось змінювати у своєму житті [12, с. 243].

На наше переконання, успіх — це здатність людини розвинути в собі конструктивні звички, сформувані цілі, навчатися, змагатися, перемагати та бути завжди готовою на професійному рівні використати увесь набутий потенціал, досягаючи поставленої мети максимально швидкими темпами.

Найважливішою умовою ефективної реалізації особистісного потенціалу та розвитку соціальної творчості, на думку вчених, є формування

культури людини: культури поведінки, культури праці, культури спілкування, організаційної культури, культури природокористування, культури лідерства і тощо. Без відповідної культури капіталізація творчих здібностей, як і їх актуалізація, залишається неповною, оскільки веде до деструкції і порушення балансу приватних і суспільних інтересів [10, с. 10].

Отже завдання успішної людини — збалансувати матеріальні та духовні цінності в єдину цілісну картину світу, яка б сприяла оптимальній діяльності по досягненню спільного із суспільством блага. Задача суспільства, натомість, через соціальні інститути продукувати та підтримувати результативну й ефективну систему цінностей, що сприяють створенню ТНК українського походження. Через активний розвиток українських корпорацій в суспільстві можна очікувати формування кількісно якісних змін корпоративної культури та бізнес-культури зокрема.

Перешкодою на цьому шляху є певною мірою те, що національний спектр цінностей українців досить невизначений і причиною є висока динаміка економічних, політичних, соціокультурних змін під впливом глобалізаційних процесів. Як стверджує О. Маркцова, результатом діяльності телебачення та реклами стало те, що поняття «вміти жити» для багатьох починає зводитися до формули «мати»: носити модний одяг, відпочивати на дорогих курортах, не обтяжуючи себе важкою працею. Змінюються поняття щастя і життєвого успіху, відбувається культурний розрив із попередніми поколіннями, формується новий погляд на життя, в якому немає місця таким цінностям, як чесність, патріотизм, професійний обов'язок, повага до історії. [3, с. 179].

Також модернізаційні процеси в корпоративній культурі та бізнес-культурі українців гальмує те, на що вказував один з провідних світових експертів у сфері підвищення ефективності ведення бізнесу І. Адізес. На його думку «у переважній більшості компаній на пострадянському просторі співробітники намагаються «не висуватися». Вони бояться зайвий раз в щось втрутитися або висловити свою точку зору. Культура страху — ось яка культура домінує в реальності. Як правило, це закоренілі бюрократичні організації, яким чужа культура інакодумства. Навіть там, де панує відносна демократія, персонал часто вважає за краще тримати язик за зубами і утримуватися від відкритих висловлювань і критики. Так відбувається, тому що в таких компаніях відсутня атмосфера взаємної поваги та довіри. Якщо засновник хоче, щоб в його починаннях йому супроводжував постійний успіх, перш за все, потрібно реформувати колишні засади і порядки, в яких люди перестануть боятися, почнуть довіряти і поважати один одного [13].

Висновки

Бізнес-культура є середовищем де основними цінностями є збереження, створення та примноження соціального блага для здійснення соціальних практик господарювання в суспільстві та поза його межами. Створення національної стратегії розвитку у вигляді чіткої місії та наповнення й контроль змісту цінностей в бізнес-культурі через формування відповідних соціальних інститутів дозволить нашому суспільству прямувати до розквіту. У цьому контексті багатство — це частина єдності континууму, що виражає зростаючу кількісно-якісну складову стану розвитку суб'єкта соціальних практик та вказує на ціннісний вектор спрямування короткотривалої та довготривалої перспективи розквіту. Бідність — це частина єдності континууму, що виражає спадаючу кількісно-якісну складову стану розвитку суб'єкта соціальних практик та вказує на ціннісний вектор спрямування до занепаду.

Сучасне покоління українців, під впливом постмодерністських ідей, сформували хибні, на наш погляд, переконання що зводять людину до пасивного споживача. Люди стали залежними та уповають на готові рецепти рішень проблем, що викликає втрату здатності формувати самостійні рішення. Як наслідок, втрачається здатність бути терплячими та наполегливими в постановці і досягненні власної мети у процесі життєдіяльності. Натомість формується терплячість в очікуванні, що «хтось» прийде та зробить все за нас, яка є деструктивною орієнтацією для суспільства.

Пропагуючи успіх як цінність нашої культури, ми бажаємо створення в українському суспільстві бізнес-культури, в межах якої будуть існувати комплекс цінностей, що дозволить створювати власні ТНК та забезпечувати висхідний розвиток в межах континууму «багатство-бідність».

Список посилань

1. Huntington, Samuel P. The Clash of Civilizations? — Foreign Affairs, Vol. 72, № 3, Summer 1993, pp. 22–49. Полис. № 1, 1994. [Электронная публикация]: Центр гуманитарных технологий. 20.01.2007. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/2498>
2. Тоффлер Э. Тоффлер Х. Революционное богатство. Москва: АСТ: АСТ МОСКВА, 2008. 569 с.
3. Маркозова О. О. Досягнення життєвого успіху людини в умовах інформаційного перевантаження. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія. 2016. №4. С. 175–182. [Режим доступу]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuauph_2016_4_19.
4. Багатство. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь:

- Перун, 2005. VIII, 1728 с. С. 54. [Режим доступу]: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>.
5. Бідність. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1. С. 177.
  6. Сілантьєв О. І. Соціальна форма багатства як домінанта в потенціалі розвитку сучасних макроекономічних систем. Бізнес Інформ. 2018. № 2. С. 19–26. [Режим доступу]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_2_3
  7. Лыткина В.Ю. Богатство и бедность как социально-философские категории. Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия Социальные науки. 2007. № 3 (8). С. 198–203.
  8. Амінова О. Багатство: соціально-філософський вимір поняття. Філософські проблеми гуманітарних наук. Київ, 2009. № 14–15. С. 184–188.
  9. Рыбаков Р.П. Бедность как социальный феномен: социально-философский аспект: Автореф. дис.... канд.. филос. наук. Москва, 2009. 24 с.
  10. Маяков Н. Н. Человеческое богатство в контексте социального творчества: Автореф. дис. ... канд. фил. наук. Челябинск, 2006. 22 с.
  11. Дубицкая В. П. Капитализм под копирку. Иллюзии эффективных менеджеров. Москва: ООО «Альпина Паблишер», 2015. 269 с.
  12. Маркозова О. О. Зміна уявлень людей про успіх як наслідок ідеологічних впливів постмодернізму. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2013. № 5. С. 238–244. [Режим доступу]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuua_2013_5_28.
  13. Адизес И. К. 6 компонентов корпоративной культуры, которая принесет оглушительный успех. [Электронная публикация]: Институт Адизеса. 10.05.2016. URL: <https://adizes.me/posts/6-komponentov-korporativnoy-culture/>

References

1. Huntington, Samuel P. (1994) The Clash of Civilizations? — Foreign Affairs, Vol. 72, № 3, Summer 1993, pp. 22–49. Polis. № 1. [Online]: Centr гуманітарних технологій. 20.01.2007. URL: <https://gtmarket.ru/library/articles/2498>
2. Toffler E. Toffler H. (2008) Revolucionnoe bogatstvo. Moskva: AST: AST MOSKVA. 569 s.
3. Markozova O.O. (2016) Dosyagnennya zhittyevogo uspihu lyudini v umovah informacijnogo perevantazhennya. Visnik Nacionalnogo

- universitetu «Yuridichna akademiya Ukrayini imeni Yaroslava Mudrogo». Seriya: Filosofiya. №4. S. 175–182. [Rezhim dostupu]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuauph_2016_4_19.
4. Bagatstvo. Velikij tlumachnij slovník suchasnoyi ukrayinskoyi movi: 250000 / uklad. ta golov. red. V. T. Busel. Kiyiv; Irpin: Perun, 2005. VIII, 1728 s. C. 54. [Rezhim dostupu]: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>.
  5. Bidnist. Slovník ukrayinskoyi movi: v 11 tt. / AN URSR. Institut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida. Kiyiv: Naukova dumka, 1970–1980. T. 1. S. 177.
  6. Silantyev O. I. (2018) Socialna forma bagatstva yak dominantna v potenciali rozvitku suchasnih makroekonomichnih sistem. Biznes Inform. № 2. S. 19–26. [Rezhim dostupu]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_2_3
  7. Lytkina V.Yu. (2007) Bogatstvo i bednost kak socialno-filosofskie kategorii. Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo. Seriya Socialnye nauki. № 3 (8). S. 198–203.
  8. Aminova O. (2009) Bagatstvo: socialno-filosofskij vimir ponyattya. Filosofski problemi gumanitarnih nauk. Kiyiv. № 14–15. S. 184–188.
  9. Rybakov R.P. (2009) Bednost kak socialnyj fenomen: socialno-filosofskij aspekt: Avtoref. dis.... kand.. filos. nauk. Moskva, 24 s.
  10. Mayakov N.N. (2006) Chelovecheskoe bogatstvo v kontekste socialnogo tvorchestva: Avtoref. dis. ... kand. fil. nauk. Chelyabinsk, 22 s.
  11. Dubickaya V.P. (2015) Kapitalizm pod kopirku. Illyuzii effektivnyh menedzherov. Moskva: OOO «Alpina Pabliher». 269 s.
  12. Markozova O.O. (2013) Zmina uyavlen lyudej pro uspih yak naslidok ideologichnih vpliviv postmodernizmu. Visnik Nacionalnogo universitetu «Yuridichna akademiya Ukrayini imeni Yaroslava Mudrogo». Seriya: Filosofiya, filosofiya prava, politologiya, sociologiya. № 5. S. 238–244. [Rezhim dostupu]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2013_5_28.
  13. Adizes I.K. (2016) 6 komponentov korporativnoj kultury, kotoraya prineset oglushitelnyj uspeh. [Elektronnaya publikaciya]: Institut Adizesa. URL: <https://adizes.me/posts/6-komponentov-korporativnoy-culture/>

Стаття надійшла до редакції 07.02.20
© Товмаш Д.А., Власенко Ф.П., Левченко Є.В., 2020